

## **ЩОДО РОЗГОЛОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТОМ**

**Анотація:** В статті розглядається проблема нерозголошення адвокатом комерційної таємниці підприємства, яка є складовою адвокатської таємниці. Досліджено законодавче регулювання притягнення адвоката до відповідальності за розголошення комерційної таємниці.

**Аннотация:** В статье рассматривается проблема неразглашения адвокатом коммерческой тайны предприятия, которая является составной частью адвокатской тайны. Исследовано законодательное регулирование привлечения адвоката к ответственности за разглашение коммерческой тайны.

**Summary:** The article deals with the problem of non-disclosure of trade secrets by counsel on the enterprise, which is a constituent part of the lawyer secret. The legislative regulation of attraction lawyer to responsibility for the disclosure of trade secrets was investigated.

«Щоб отримувати від адвокатів необхідну допомогу,  
люди повинні довіряти їм таку інформацію,  
яку вони нікому і ні за яких умов не довірили б...» [1, с. 296]

Проблема дотримання комерційної таємниці адвокатом є надзвичайно актуальною в Україні. Особливої уваги потребує питання притягнення до відповідальності за розголошення адвокатської таємниці, до якої належить і комерційна таємниця юридичної особи (далі – клієнта), що найняла для захисту своїх інтересів саме адвоката.

Дослідженням питання адвокатської таємниці та інформації, що становить адвокатську таємницю вивчали такі юристи: С. Боярчук, О. Лавринович, С. Логінова, Т. Варфоломєєва, А. Ципкін та інші. Всі вони визначають проблеми правової регламентації діяльності адвоката та інституту адвокатури, а також окремі питання, що пов'язані із дотриманням адвокатської таємниці, не порушуючи питання комерційної таємниці.

*Мета цієї статті – визначити особливості та недоліки законодавчого забезпечення збереження комерційної таємниці підприємства адвокатом при наданні останнім правової допомоги та представництві.*

Згідно зі статтею 59 Конституції України [2] кожен громадянин України має право у якісному та етичному правовому захисті. Найчастіше таку допомогу надає адвокат – фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність, сутність якої ґрунтується на абсолютній, безперечній довірі клієнта своєму адвокату (захиснику). Вона полягає у тому, що вся інформація, яка передана ним представнику (публічна або приватна) за жодних обставин не буде розголошена [3, с. 402].

Згідно Правил адвокатської етики (далі – Правила) дотримання принципу конфіденційності є необхідною та важливою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких неможливе надання правової допомоги [4]. Не можна не погодитись з думкою С.М. Логінової про те, що адвокатська таємниця є видом професійної таємниці, додержання якої є однією з гарантій успішної діяльності адвоката, пов'язаної із захистом прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб [5, с. 6].

Правила розрізняють інформацію, що є конфіденційною, та інформацію, що становить адвокатську таємницю. Інформацією, на яку поширюється принцип конфіденційності, визнається будь-яка інформація, отримана адвокатом в процесі здійснення адвокатської діяльності [4], однак, це виходить за межі предмета адвокатської таємниці, визначеного чинним законодавством.

Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» [6] інформація – це відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-

яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості.

А відповідно до Закону України «Про інформацію» [7] інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом. Отже адвокатська таємниця відноситься саме до інформації з обмеженим доступом.

Господарський кодекс України [8] комерційну таємницю у сфері господарювання визнає об'єктом права інтелектуальної власності. Суб'єкт господарювання, що володіє технічною, організаційною або іншою комерційною інформацією, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володілець інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності.

Адвокатською таємницею, відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [9], є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності. Збереження адвокатської таємниці є професійним обов'язком не тільки адвоката, а ще й його помічника, стажиста та інших осіб, зазначених у цьому законі. Тобто, комерційна таємниця, яка стала відома адвокату у процесі консультації, на етапі

обговорення договору про надання юридичної допомоги або після підписання такого договору є адвокатською таємницею.

Відповідно до статті 505 Цивільного кодексу України [10] поняття комерційної таємниці трактується як інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Суттєвим є питання: з якого моменту виникає обов'язок адвоката щодо нерозголошення довіреної йому інформації або тієї, що стала відомою у зв'язку з наданням правової допомоги, строк дії конфіденційності цієї інформації тощо.

З першого погляду є очевидним, що обов'язки між сторонами виникають після укладення відповідної угоди. Але на практиці виникають певні розбіжності щодо збереження комерційної таємниці організації адвокатом.

З моменту звернення клієнта у адвоката виникає необхідність ознайомитися з його підприємницькою діяльністю, збирати певну інформацію, ознайомлюватися з документами організації, проводити опитування робітників, які є посадовими особами установи, виконувати інші дії, необхідні для подання правової допомоги або здійснення представництва. Отже, момент підписання договору з надання правової допомоги між адвокатом та підприємством може настати пізніше, ніж адвокат довідається про зміст комерційної таємниці цього підприємства.

Згідно зі статтею 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», якщо адвокат розголосив відомості, що становлять адвокатську таємницю або використав їх у своїх інтересах чи в інтересах третіх осіб, то він притягається до дисциплінарної відповідальності. Норми щодо компенсації збитків, які понесло підприємство (або могло понести у разі розголошення комерційної таємниці) та відповідальності адвоката перед клієнтом наведений Закон не містить.

Відповідно із ч.3 ст.162 Господарського кодексу України особа, яка протиправно використовує комерційну інформацію, що належить суб'єкту господарювання, зобов'язана відшкодувати завдані йому такими діями збитки відповідно до закону.

Крім того, відповідно із ст.232 Кримінального кодексу України [11] вважається злочином умисне розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності.

Закон Ураїни «Про захист від недобросовісної конкуренції» [12] розкриває зміст неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Розголошенням комерційної таємниці є ознайомлення іншої особи без дозволу особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання.

Наведена норма має певні розбіжності із ч. 3 ст. 162 Господарського кодексу України, згідно з якою особа, яка добросовісно одержала інформацію, що є комерційною таємницею, має право використовувати цю інформацію на свій розсуд. Одже, залишається не зрозумілим, чи є отримання інформація про комерційну таємницю до підписання угоди між адвокатом та організацією добросовісно одержаною інформацією.

Відповідно до ст. 19 Закону Ураїни «Про захист від недобросовісної конкуренції» неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення господарської діяльності без дозволу уповноваженої на те особи відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю. В наведеному випадку правопорушником стає не адвокат, а особа, яка отримала відомості про зміст комерційної тайни від адвоката та використовує це у своєму

виробництві.

З наведеного слід зробити *висновки*.

Якщо адвокату стало відомо про зміст комерційної таємниці до укладення відповідної угоди, то така інформація буде вважатися адвокатською таємницею, за розголошення якої адвоката буде притягнуто лише до дисциплінарної відповідальності. У разі, якщо клієнт буде позиватися до суду та намагатися притягнути адвоката до матеріальної відповідальності або компенсувати моральну шкоду, суд, у більшості випадків, буде відмовляти позивачу, оскільки інформація надана адвокату перед укладенням договору буде вважатися адвокатською таємницею та не буде трактуватись як комерційна таємниця. Та і останнє довести неможливе

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачені всі види юридичної відповідальності за збереження адвокатської таємниці адвокатом, але на практиці застосовувати її дуже важко, оскільки передана на певних етапах співробітництва адвокату інформація про діяльність підприємства не буде вважатися комерційною таємницею. Норми актів, що забезпечують зазначену сферу, слід привести у відповідність до загальних вимог міжнародних демократичних стандартів, усунути суперечливість та неузгодженість, що забезпечить надання адвокатами професійної правової допомоги кожному, хто її потребує.

### **Література:**

1. Воробьев А.В. Теория адвокатуры / А.В. Воробьев, А.В. Поляков, Ю.В. Тихонравов, – М.: Изд-во “Грантъ”, 2002 – 496 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141 (зі змін.).
3. Теліженко Р.О. Інформація, що становить адвокатську таємницю / Р.О Теліженко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, – 2011. – №4 – 401- 408 с.

4. Правила адвокатської етики від 1 жовтня 1999 р. / Вища Кваліфікаційна Комісія Адвокатури при Кабінеті Міністрів України. – 1999. – №6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/MUS128.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS128.html)
5. Логінова С.М. Адвокатська таємниця: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій прокуратура та адвокатура» / С.М. Логінова; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 14 с.
6. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001р. № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – N12. – Ст.64.
7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 №2657-XII (Редакція від 10.08.2012) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – №11. – Ст.462.
9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 №5076-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
10. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003р № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. – Ст.356.
11. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст. 131.
12. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон Ураїни від 07.06.1999р. 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.1996. –. N36. – Ст.164.